

Rapport 2006:20 R

Redovisning av basårutbildningen
våren 2006

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Redovisning av basårutbildningen våren 2006

Utgiven av Högskoleverket 2006

Högskoleverkets rapportserie 2006:20 R

ISSN 1633-0632

Innehåll: Högskoleverket, utredningsavdelningen, **Nils Olsson**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Innehåll

Sammanfattning	5
Redovisning av basårutbildningen våren 2006	7
Uppdraget	7
Bakgrund	7
Vilka lärosäten anordnar basår?	8
Vilken inriktning har basårutbildningen?	10
Efter basåret	11

Sammanfattning

Högskoleverket har haft regeringens uppdrag att utifrån lärosätenas årsredovisningar göra en sammanfattande redovisning av vilka lärosäten som anordnar s.k. basårutbildning. Antalet basårsstudenter ökade något läsåret 2004/05 (3 648) jämfört med läsåret innan (3 569). Fram till och med 1998/99 var kvinnorna i knapp majoritet på basåret. Därefter har det skett en omsvängning i könsfördelningen, och det är nu fler män än kvinnor som studerar på basåret. Lsåret 2004/05 var 41 procent kvinnor.

Basår i någon form anordnades läsåret 2004/05 vid 26 lärosäten. De vanligaste inriktningarna på basåret är mot ingenjörutbildningar och ”öppna” tekniska/naturvetenskapliga basår där studenten väljer inriktning under utbildningens gång. Dessa inriktningar har också flest antal studerande. Basår inriktade mot grundskolläroprogram och mot tandläkar- eller läkarprogram är mindre vanliga. Basåret mot tandläkare/läkare har alltid haft mycket liten omfattning.

Förordningsförändringarna som trädde i kraft den 1 januari 2003 innebär att lärosätena har rätt att ordna andra basår än tekniska/naturvetenskapliga, givet att det föreligger brist på behöriga sökande och behov finns på arbetsmarknaden av utbildad arbetskraft. Andra basår än tekniska och naturvetenskapliga finns dock inte i någon nämnvärd utsträckning. Enstaka behörighetsgivande kurser finns inom program vid tre lärosäten.

Studenterna på basår har alltmer varierande förkunskaper. Flera lärosäten erbjuder därför i dag kortare s.k. basterminer, och några erbjuder baskurser som är integrerade med utbildningsprogram. Dessa utbildningar ges till studenter som redan har delar av behörigheten. En effekt av detta är att studenten slussas in snabbare på det program som basåret är inriktat mot. Några lärosäten ger hela basår eller delar av basår på distans.

Andelen studenter som går över till högskolan efter basåret är 63 procent, vilket är 5 procentenheter lägre än föregående år. Färre studenter har valt en högskoleingenjörutbildning efter basåret jämfört med föregående år (21 procent läsåret 2003/04, 16 procent läsåret 2004/05). Övergången till högskolan är något högre för män än för kvinnor. Män väljer civilingenjörutbildningar, ingenjörutbildningar och övriga tekniska utbildningar i högre grad än kvinnor. Kvinnor väljer i större utsträckning utbildningar utanför det tekniska eller naturvetenskapliga området efter basårutbildningen. Kvinnor väljer dock i högre grad än män grundläggande naturvetenskapliga utbildningar.

Redovisning av basårsutbildningen våren 2006

Uppdraget

Regeringen gav i regleringsbrevet för 2006 Högskoleverket uppdraget att utifrån lärosätenas årsredovisningar göra en sammanfattande redovisning av vilka lärosäten som anordnar utbildning i enlighet med förordningen (1992:819) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor.

Högskoleverket lämnar följande redovisning med anledning av uppdraget. Uppgifter har inhämtats från Statistiska Centralbyrån förutom från årsredovisningarna.

Bakgrund

Behörighetsgivande förutbildning, i fortsättningen basår, har sedan det infördes hösten 1992 till och med år 2002 varit en behörighetsgivande kompletteringsutbildning enbart i naturvetenskapliga och tekniska ämnen. Syftet har varit att öka rekryteringsbasen för naturvetenskapliga och tekniska studier. De som blir antagna till en basårsplats i högskolan får i regel en platsgaranti på efterföljande högskoleutbildning. Basåret anordnas inom både högskolan och komvux (i uppdraget som redovisas här ingår enbart basåret inom högskolan). Skillnaden mellan basåret inom komvux och inom högskolan är att högskolans basår oftast ger garanterad plats på högskolan medan basåret inom komvux inte ger det. Universitet och högskolor kräver vanligtvis grundläggande behörighet och matematik C för tillträde till basåret, medan förkunskapskraven är lägre på basåret inom komvux. Basåret inom komvux har tidigare finansierats inom ramen för särskilda satsningar mot arbetslösheten, varför platserna till viss del reserverats för arbetslösa.

Basåret hade t.o.m. 2002-12-31 sju inriktningar. Sex av dessa gav platsgaranti som framgår av basårsinriktningen. Inriktningarna var

- basår mot civilingenjörsprogram
- basår mot grundskolläroprogram
- basår mot ingenjör-/civilingenjörsprogram
- basår mot ingenjörsprogram
- basår mot tandläkar-/läkarprogram
- basår mot matematiskt-/naturvetenskapligt program
- basår utan specifik platsgaranti.

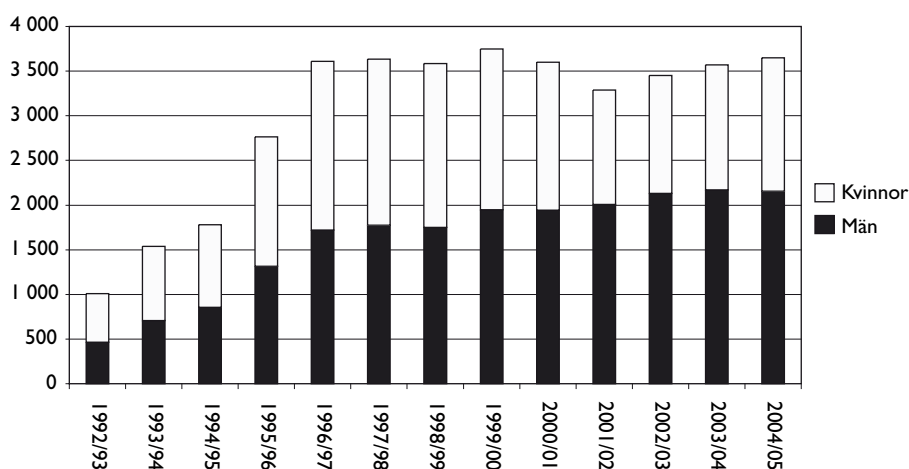
Förändringarna som trädde i kraft den 1 januari 2003 innebar för det första att basårsutbildningen får erbjudas i anslutning till alla utbildningsprogram inom den grundläggande högskoleutbildningen, om det föreligger brist på behöriga

sökande och det finns ett behov på arbetsmarknaden av utbildad arbetskraft. För det andra får lärosätena i och med denna förordning själva välja om de vill anordna basår. Före år 2003 var det inskrivet i lärosätenas regleringsbrev att de skulle ordna basår inom naturvetenskap, matematik och teknik. De konstnärliga högskolorna i Stockholm samt Karolinska institutet och Idrottshögskolan i Stockholm var dock undantagna från detta krav.

Antal studenter i basår läsåren 1992/93–2004/05

Basåret infördes läsåret 1992/93, och detta läsår registrerades drygt 1 000 studenter. Därpå följde en avsevärd expansion av antalet registrerade under läsåren fram till och med 1996/97 då ökningen avmattades. Antalet studerande har sedan kommit att vara omkring 3 500 varje läsår. Figur 1 visar att antalet basårsstudenter var som högst läsåret 1999/00 då 3 750 studenter registrerade sig på basåret vid lärosätena. Under åren därefter har antalet minskat något, men utvecklingen de sista tre åren tyder på en ökning igen. Lsåret 2004/05 fanns 3 648 registrerade studenter. Fram till och med 1998/99 var kvinnorna i knapp majoritet på basåret. Därefter har det skett en omsvängning i könsfördelningen, och det är nu fler män än kvinnor som studerar på basåret. Lsåret 2004/05 var 41 procent kvinnor.

Figur 1. Antal studenter i basår under läsåren 1992/93 t.o.m. 2004/05.

Vilka lärosäten anordnar basår?

Antalet studenter vid olika lärosäten som går någon form av basårsutbildning varierar avsevärt. Antalet registrerade studenter vid varje lärosäte visas i tabell 1. Med antal studenter menas här studenter som varit registrerade minst tre veckor på en basårsutbildning, utifrån SCB:s statistik.

Tabell 1. Antal registrerade på någon form av basårutbildning läsåren 2003/04 och 2004/05 fördelade på lärosäte. Förändringar i procent

	2004/05	2003/04	Förändring (%)
Riket totalt	3648	3569	2
Uppsala universitet	245	215	14
Lunds universitet	82	70	17
Göteborgs universitet	122	118	3
Stockholms universitet	107	101	6
Umeå universitet	370	321	15
Linköpings universitet	132	112	18
Kungl. Tekniska högskolan	702	663	6
Chalmers tekniska högskola	153	231	-34
Luleå tekniska universitet	134	128	5
Karlstads universitet	113	83	36
Växjö universitet	72	75	-4
Örebro universitet	252	221	14
Blekinge tekniska högskola	21	14	50
Högskolan i Jönköping	66	69	-4
Högskolan i Kalmar	61	71	-14
Malmö högskola	288	292	-1
Mittuniversitetet	135	165	-18
Mälardalens högskola	1	14	-93
Högskolan i Borås	85	87	-2
Högskolan Dalarna	117	89	31
Högskolan i Gävle	76	71	7
Högskolan i Halmstad	110	117	-6
Högskolan i Skövde	49	67	-27
Högskolan Väst	89	90	-1
Lärarhögskolan i Stockholm	25	40	-38
Södertörns högskola	41	45	-9

Lsåret 2004/05 anordnade 26 lärosäten basår. Ungefär hälften av lärosätena (14 av 26) har ökat antalet registrerade basårsstudenter medan den andra dryga hälften (12 av 26) har minskat antalet.

Studenternas varierande förkunskaper gör att flera lärosäten ordnar både basår och bastermin

För att möta studenternas varierande förkunskaper säger sig lärosätena ha utvecklat en ändamålsenlig flexibilitet avseende omfattning på basårutbildningen. Kungliga Tekniska Högskolan skriver: ”Ökningen av antalet nybörjare 2004 hänför sig nästan helt till den speciella antagningen till termin två på basåret samt till den tekniska basterminen som ges i kombination med högskoleingenjörsutbildning.”

Uppsala universitet skriver: ”Basterminen och möjligheten att läsa basåret inom nätuniversitetet har bidragit till att omfattningen av denna verksamhetsform har ökat kraftigt.”

Linköpings universitet skriver: ”Till våren 2005 inför LiTH en bastermin som liksom basåret ska ge garantiplats. Anledningen är främst att kunna erbjuda en alternativ kompletteringsväg som svarar mot den alltmer varierade bakgrund som elever från gymnasiet har.”

Vilken inriktning har basårsutbildningen?

Vanligast är basår inriktade mot ingenjörstudier och ”öppna” tekniska/naturvetenskapliga basår där man väljer inriktning under utbildningens gång (tabell 2). Basår med inriktning *enbart* mot civilingenjörstudier förekommer vid ett fåtal lärosäten. Basåret som benämns övrigt basår kan ha ännu fler valmöjligheter (än ingenjör- och civilingenjörstudier), men ofta utan specifik platsgaranti. Tre lärosäten redovisar att de har en basårsutbildning som inte är naturvetenskaplig eller teknisk. Den ena, vid Malmö högskola, riktar sig till invandrar- och flyktingstudenter med utländsk gymnasieutbildning som vill förbättra sina kunskaper i svenska, engelska och samhällskunskap. Malmö högskola skriver: ”Inom basåret deltar också lärarstudenter som behöver komplettera vissa ämnen eller nivåer för att bli behöriga för kurser längre fram i läroprogrammet.” Totalt var 26 studenter registrerade vid detta basår vid Malmö högskola. Vid Luleå tekniska universitet och vid Mittuniversitet anordnas baskurser invävda i utbildningsprogram för de studenter som börjat på utbildningsprogrammet, men som saknar någon del i sin behörighet. Sex studenter fanns registrerade på detta sätt vid vart och ett av dessa två lärosäten.

Basår inriktade mot grundskolläroprogram och mot tandläkar- eller läroprogram är mindre vanliga. Basåret mot tandläkare/läkare vid Umeå universitet har alltid haft en liten omfattning med några få platser.

Flera lärosäten erbjuder i dag kortare s.k. basterminer och baskurser som är integrerade med utbildningsprogram.¹ Dessa utbildningar ges till studenter som har delar av behörighet. En effekt av detta är att studenten snabbare kan börja på det program som basårskurserna är inriktade mot.

Några lärosäten ger hela basår eller delar av basår på distans. Basår finns också i något fall som sommarkurs.

1. Detta är i enlighet med förordningen för basåret. Där sägs att utbildningen får vara högst ett år. Någon nedre gräns för utbildningens längd finns inte.

Tabell 2. Basårsinriktning vid varje lärosäte läsåret 2004/05

Lärosäte	Civ. ing. 04/05	Gr.lär. 04/05	Ing./civ. ing. 04/05	Ing. 04/05	Läkare/tandläkare 04/05	Mat./nat.-program 04/05	Övrigt* 04/05	Annat basår än mat./tekn. 04/05
Uppsala universitet							x	
Lunds universitet							x	
Göteborgs universitet		x				x	x	
Stockholms universitet						x	x	
Umeå universitet	x			x	x	x	x	
Linköpings universitet	x			x				
Kungl. Tekniska högskolan			x	x				
Chalmers tekniska högskola				x				
Luleå tekniska universitet	x		x	x			x	x
Karlstads universitet	x			x		x	x	
Växjö universitet							x	
Örebro universitet				x			x	
Blekinge tekniska högskola				x				
Högskolan i Jönköping				x			x	
Högskolan i Kalmar				x		x		
Malmö högskola							x	x
Mitthögskolan				x		x	x	x
Mälardalens högskola							x	
Högskolan i Borås				x				
Högskolan Dalarna				x			x	
Högskolan i Gävle		x		x			x	
Högskolan i Halmstad				x		x	x	
Högskolan Kristianstad								
Högskolan i Skövde							x	
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla				x			x	
Lärarhögskolan i Stockholm		x						
Södertörns högskola							x	

* Basår utan specifik platsgaranti.

Efter basåret

Vanligare att män väljer renodlade ingenjörsutbildningar efter basåret – men färre väljer att bli högskoleingenjör

Något färre än två tredjedelar av de studenter som började på basåret läsåret 2003/04 fortsatte på en högskoleutbildning efter basåret (tabell 3). Detta är en lägre andel än föregående år. Drygt 29 procent började på en högskole- eller civilingenjörsutbildning. Det är dock färre som valt en högskoleingenjörsutbildning jämfört med föregående år (21 procent läsåret 2003/04, jämfört med 16 procent läsåret 2004/05).

En femtedel fortsatte på en utbildning utanför det tekniska eller naturvetenskapliga området, trots att de just läst in teknisk och naturvetenskaplig kompetens. Män gick i något större utsträckning vidare till högskoleutbild-

ning efter basåret. Det är stora skillnader mellan de manliga basårsstudenterna och de kvinnliga basårsstudenterna när det gäller vilka högskoleutbildningar de började på. Bland männen var det betydligt vanligare att börja på en ingenjörsutbildning. Kvinnorna började i större utsträckning på grundläggande naturvetenskapliga utbildningar. Framför allt valde kvinnorna i mycket högre grad än männen en utbildning utanför det tekniska eller naturvetenskapliga området efter basåret.

Tabell 3. Basårsstudenternas sysselsättning ett år efter påbörjat basår: nybörjare på basåret 2003/04, deras registrering i högskoleutbildning läsåret 2004/05

	Totalt (%)	Kvinnor (%)	Män (%)
Högskoleingenjörsutbildning	16	9	21
Civilingenjörsutbildning och arkitektutbildning	13	8	17
Naturvetenskapliga utbildningar	6	10	4
Andra tekniska utbildningar	2	1	3
Medicinska, odontologiska och farmaceutiska utbildningar	2	3	1
Lärarytbildning	2	3	1
Övriga högskoleutbildningar	22	30	16
Kvar i basårsutbildning	3	3	2
Ej i högskoleutbildning	34	33	34
Summa	100	100	100